

Rok 1620: Reformace katolická 10.

Dnes se katolictví naklonění historici pokoušejí přepisovat pobělehorskou historii, kterou vykreslují jako rozkvétající barokní období, ve kterém se většina nekatolíků radostně vrátila do lůna Církve.

Další čtení na pokračování knihy Tomáše V. Bílka Reformace katolická aneb obnovení náboženství katolického v Království českém po bitvě bělohorské, která vyšla v roce 1892. Poskytne nám bohaté autentické informace z tohoto období a dobový katolický pohled na události po bitvě na Bílé hoře.

Rok 1620: Reformace katolická 10.

II.

Reformace lidu poddaného na statcích komorních a soukromých.

První pokusy této reformace v jižních Čechách.

Zároveň s opravou náboženství v městech královských počal se přiváděti k víře katolické lid poddaný na statcích královských, panských a soukromých, při čemž Jesuité převzali úlohu hlavní. Vědouce však ze zkušenosti, že mocí a násilím jichž někdy v Anglicku, Nizozemsku a Francouzsku proti nekatolíkům bylo užíváno, málo se pomohlo, ustanovili se, lid nekatolický přiváděti mírnými prostředky a postupem nenáhlým k přestupování a poslušenství církve římské.

Počátek opravy náboženské v lidu poddaném učiněn byl v jižních Čechách v krajích Prachenském a Bechyňském, pomocí jesuitů kolleje krumlovské, jindřichohradecké a poněkud i pražské.

Nejprve a nejšťastněji působili *jesuité kolleje v Krumlově*, kam se již 10. srpna r. 1619., když císařský vojevůdce Buquoy po bitvě u Netolic města císaři věrná, Budějovice a Krumlov, byl obsadil, po krátkém vyhnanství ze země navrátili, a v měšťanstvu katolickém pobožnost jižjiž ochabující roznítili, takže obec ustanovila se na tom, že nikdo budoucně obdržeti nemá měšťanství, kdo by se k církvi katolické nepřiznával. Takto získali jesuité ti církvi hned dva luterány a jedenáct utrakvistů a počátkem r. 1620. ještě 33 luterány a 71 utrakvistů, k čemuž nemálo přispěla vyšší moc zázračná, jež prý se objevila v obrázku voskovém beránka Božího jakož i v obraze blahosl. Ignacia. *)

*) Viz spis můj »Snahy Jesuitův o navrácení se do zemí království Českého« v Sborníku historickém r. 1885.

Za doby milostivého léta, novým papežem Řehořem XV. roku 1621. uděleného, vykonalo 246 osob všeobecnou zpověď. Potom r. 1622.* odřekl se kacířství zbytek nekatolíků (asi 300 osob), a jenom někteří měšťané odešli raději z města, než aby se víry své vzdali. (Schmidl, Histor. Soc. Jesu III. 332.) — Ale missiemi z kolleje krumlovské zařízenými získáno té doby (r. 1622.) jenom málo nekatolíkův.

Neboť v městě a pevnosti *Třeboni*, jež se nedávno vzdala císaři, přivedli dva jesuité, které tam velitel posádky tamější Zdeněk sv. pán z Kolovrat z kollegia krumlovského povolal, ze zatvrzelých obyvatelův evangelického vyznání jenom 30 měšťanů k poslušnosti církve katolické, a to teprve potom, když manželku Kolovratovu, na jejímž obrácení jesuité po 13 let marně pracovali, konečně k přijetí učení katolického pohnuli. Také u poddaných *panství Třeboňského*, které k ruce císařově bylo uято a odevzdáno k správě hraběti Slavatovi, jesuité nepořídili ničeho, poněvadž nepatrný počet poddaných tam pozůstalých pro reformaci od statků svých zpustošených ušel a k nim se nenavrátil, ačkoli Slavata je k tomu vybízel a na ně jako na zvěř honby nařídil. (Arch. místodrž. C. 215. S. 83.)

Podobným způsobem osvědčili *jesuité kolleje jindřichohradecké* horlivou činnost svou, která však z počátku byla též skoro marná. Neboť r. 1622. z tvrdošijných nekatolíků jenom nepatrný počet obrácen byl na víru katolickou, totiž 80 měšťanů v *Hradci Jindřichově*, ačkoliv tam hrabě Vilém Slavata již r. 1616. k radě Jesuitů přísně nařídil, aby všechna mládež obojího pohlaví svátosti oltářní jen pod jednou způsobou přijímala a aby na jeho panstvích nikdo, kdo by se neodřekl kalicha, v stav manželský nevstoupil ani v městech práva občanského neobdržel. Teprve když se podařilo Jesuitům, macechu Viléma Slavaty, Sibyllu hraběnkou z Mansfeldu, po šestiletém neustálém naléhání r. 1622. od vyznání luteránského k víře katolické přivést, po příkladě jejím měšťanstvo jindřichohradecké počalo se vraceti čteněji do lůna církve katolické, takže již r. 1623. obrácením se posledních 24 měšťanů skoro všichni obyvatelé města byli katolíky. (Schmidl III. 23, 329 a 407.) — Ale na statcích hraběte Viléma Slavaty nedařila se příliš práce jesuitům kolleje jindřichohradecké, ač nesmírnou horlivostí hraběte

byla podporována. Neboť ve všech městech a osadách k panství Slavaty náležejících, zvláště *v Řečici Kardašově, v Počátkách, v Žirovnici, v Lodhěřově* a j. v., byli měšťané i poddaní většinou zatvrzelí vyznávači učení pod obojí neb evangelického a měli Jesuity v nenávisti tak veliké, že jich nikdo, zvláště v Řečici, ani pod střechu přijati nechtěl, ani oslovení a pozdravení za hodny neměl. Přes to všecko naklonili si Jesuité, obzvláště P. Václav Rauschar, úlisností, vřidností, trpělivostí a vytrvalostí svou i některé z těchto tvrdošijných nekatolíků, *dávající dětem do rukou katechismus veršovaný a k zpívání uspořádaný*, aby půvabem nápěvu, jímž lid český se nechá velmi pohnouti, svedeny, jej v chrámě i doma zpívaly a tak hlouběji v paměť si vštíply. (Schmidl III. 336.) Tak uvedli Jesuité, zvláště P. Václav Rauschar, během r. 1622. pod prapor církve katolické *v Řečici* na 300 duší, *v Počátkách* 915, *v Žirovnici* 135 a později 285, pak ve vsi *Lodhěřově* (Riegersschlag) a jeho okolí, osadách to německých, 577 nekatolíků. Také na statku *Červené Lhotě*, Donu Baltasarovi de Marradas zástavou postoupeném, Jesuité získali o vánočních svátcích téhož roku v městě *Deštné* a vesnicích okolních 347 osob. — I na Moravu do města *Slavonice* (Zlabings), na pomezí českém ležícího, vyslalo kollegium jindřichohradecké v srpnu r. 1622. misionáře svého, který však jenom tamější radu městskou a několik měšťanů na víru katolickou obrátil.

Z kollegia pražského konány byly již r. 1621. v okolí pražském missie, které však neměly úspěchu valného. Neboť *v Újezdě Červeném* na statku Tachlovickém, kamž k žádosti pána Floriána Jetřicha Žďárského ze Žďáru posláni byli jesuité P. Chanovský a Jan Antali, přistoupilo přes všecko jejich namáhání sotva 40 nekatolíků k víře katolické. Poněkud šťastněji dopadla práce Jesuitů podniknutá v několika vesnicích blíže Prahy, ke klášteru Strahovskému a k universitě Karlově náležejících, v nichž od měsíce srpna r. 1622. až do konce roku 1623. celkem 650 ovcí bloudících k stádu katolickému se navrátilo. — Taktéž bez účinku valného zůstaly missie jesuitské z kolleje pražské na statech některých vrchností katolických r. 1623. konané, zejména *v Prachaticích* a *Bavorově*, na panstvích knížete Jana Oldřicha z Eggenberga, na panstvích Bu-

quoyských v Rožmberku a v Kaplici, též na panství kardinála knížete z Dietrichšteina v Polné, takže téhož roku od Jesuitů obráceno bylo v jedné summě jenom 2552 osob. Mimo to obrátili Jesuité na panství Lobkoviců v Chlumci Vysokém 545 osob, pak na statku Střelském (Střela), Jindřichu z Kolovrat náležejícím, 1044 poddané, zvláště v některých vesnicích, zejména ve vsi Hlupíně (Chlupín) mnoho hospodářů, kteří, nejsouce ani utrakvisty ani katolíky, žádných svátostí neužívali, a když prorocí jistého jejich kněze, »že brzy maličké stádo katolíků v Čechách nad nepříteli všemi zvítězí«, bitvou bělohorskou se vyplnilo, hned dobrovolně ke straně katolické přistoupili. *) (Schmidl III. 332, 407—412.) — Naproti tomu utíkali osedlí ve vsi Nebovidech na panství Pečeckém (Pečky, kr. Čáslav) již r. 1621. před Jesuity od svých statečků, takže potom, když r. 1623. panství Pečky pan Vilém z Vřesovic, mincmistr kutnohorský, koupil, za málo let úplně zpustla dotčená ves, při níž jen kostel farní sv. Petra a Pavla zbýval. (Sborník histor. 1885., str. 28 a 102.)

Aby pak lid pravé víře se naučiti a v učení jejím se cvičiti a upevniti mohl, Jesuité rozšiřovali zdarma mezi ním množství knih, obecným jazykem vydaných. Prostředků k tomu poskytovaly Jesuitům úroky z jistiny k tomu konci od biskupa olomouckého Jana Grodecia již r. 1574. odkázané, která původně 600 zl. moravských obnášela a do r. 1622. až na 1500 zl. vzrostla. Mezi těmi knihami byly obzvláště spisy, které jesuita P. Jakub Colens, oblíbený po 20 let kazatel český, jenž výmluvností svou mnohé rodiny k víře katolické navrátil († 1623.), v jazyk český přeložil a v Praze tiskem vydal, totiž ze spisů kardinála Bellarmina (jehož čtení P. Colens v kolegiu římském byl poslouchal): Nebeský řebřík, t. j. Vstupování mysli lidské od země do nebe; Lkání holubice (De gemitu columbæ); Umění křesťanské anebo Příprava k dobré smrti; ze spisů Lukáše Spinelli: Rozjírání o sedmi ctnostech Kristových, rozdělená na sedm dní týdních; O povinnosti řeholní; O dokonalosti duchovní (De perfectione spirituali); ze spisů Ludvíka Blossia: Poučení bažících po dokonalosti (Instructio ad perfectionis studiosos);

*) Byla to bezpochyby starší sekta Českých bratří, v kraji Prachenském rozšířená. (Viz Goll: »Čeští bratři« v Musejníku r. 1886.)

konečně »Život zakladatele řádu jesuitského Ignácia a téhož řádu člena Františka Xaveria«, kteří 12. března r. 1622. od papeže Řehoře XV. za svaté byli prohlášeni. A aby Jesuité lid k čítání knih katolických přinutili, *brali mu z rukou všude knihy proti učení katolickému směřující a veřejně je pálili.* Tak k jejich naléhání r. 1623. v Krumlově od úřadu městského přes 500 knih nekatolických (kacířských) sebráno a v den Nanebevzetí Panny Marie po večerních službách Božích od drábů městských veřejně na náměstí spáleno bylo, což prý měšťanstvu poskytlo divadlo krásné, prospěšné a spasitelné. (Schmidl III. 407.)

Přes to všecko byl počet nekatolíků, které Jesuité r. 1623. v Čechách na pravou cestu uvedli, velmi skrovný, a ani v letech následujících nedařila se oprava náboženství v lidu poddaném; neboť potkala se s mnohými nesnázemi, o nichž hned pojednáme.

Příčiny nezdaru opravy náboženské v lidu poddaném.

Hlavní překážkou této reformace byli kazatelé nekatolíčtí, kteří při mnohých obyvatelích nekatolických na statcích jejich zůstávali nebo po vypovědění svém z měst královských ve vesnicích tajně se zdržovali. K vyhledávání a odstranění těchto praedikantů vysláni byli od arcibiskupa pražského do všech krajů zvláštní komisaři, jimž vedle cíś. listu, daného ve Vídni 25. září r. 1623., na poručení král. místodržícího knížete z Lichtenšteina ode všech vrchností a úřadů pomoc a podpora potřebná měla býti dána.*) (Arch. místodrž. R. 109/1.)

Potom cíś. resolucí ze dne 27. října r. 1624. poručeno bylo, aby každý držitel statků konfiskovaných, na nichž byly fary a kollatury, z nich praedikanty odstranil a zvláštním re-versem se zavázal, že fary ty budoucně vždycky knězi katolickými osadí. (R. 109/1.) K tomu vedle cíś. resoluce ze dne 18. května r. 1624. král. místodržící 20. června r. 1624. nařídil,

*) Těmto duchovním komisařům podřízeno bylo od arcibiskupa všecko kněžstvo po krajích na farách usazené v tehdejších šesti arcijáhenstvích (arcidiakonatech) venkovských diecese Pražské, totiž: Bechyňském, Plzeňském, Horšovotýnském, Zateckém, Hradeckém a Kutnohorském, takže tehdejší arciděkani neměli již právomoci bývalé nad duchovenstvem farním.

aby všickni praedikanti, kteří se za kněze a faráře vydávají, avšak nespravující se arcibiskupem pražským, pořádnou a přední duchovní vrchností v království Českém, nýbrž užívající sami své vůle proti dobrému řádu církevnímu, pletišným kázáním svým lid zavozují, jakožto praví všelijakých roztržitostí podpalové, neprodleně ze všech far a kollatur tohoto království pryč byli vybyti. Aby pak na fary zase jiní pořádní kněží za faráře a správce duchovní podle možnosti byli dosazeni, vypravil arcibiskup k tomu konci své komisaře do všech krajin, a nařízeno od knížete Lichtenšteina patentem ze dne 12. července r. 1624. všem krajským hejtmanům a vrchnostem, aby dotčené komisaře ve všech potřebách podporovali a jim koni, vozy, posly a potravou podle možnosti své byli pomocni. — A poněvadž praedikanti na statcích mnohých obyvatelů v krajích tajně se zdržující při tajných schůzkách náboženství své provozovati nepřestali, poručil opětně 9. srpna r. 1624. král. místodržící všem hejtmanům krajským, aby všem vrchnostem a držitelům a správcům statků se nařídilo, aby dotčených praedikantů více a dále nikterým způsobem tu netrpěli a nepřechovávali, nýbrž ve známost jim uvedli, aby, nechtějí-li sami k náboženství katolickému přistoupiti, odtud pryč ze země v šesti nedělích se odebrali a do *království Českého pod skutečným na hrdle trestáním se nenavrátili*. (Arch. místodrž. R. 109/12.) Toto nařízení 4. listopadu r. 1624. bylo opětováno.

Zvláštními pak cís. listy, danými knížeti z Lichtenšteina 10. června a 12. srpna r. 1624., naléháno bylo na odstranění luteránských praedikantů *ze statků Janovi Rudolfovi Trčkovu a Vilémovi Vchynskému* náležejících, též *ze statků Švamberských* Boru (Haida) a Stráže (Novoměstí. Neustadt), kde kazatelé nekatoličtí dle udání arcidiakona z Hoišova Týna od hejtmanů panství byli přechováváni. (R. 109/12.) Odstranění praedikantův od knížete z Lichtenšteina nařízeno bylo také zvláštními listy 7. května r. 1624. *knížeti fridlandskému Albrechtovi z Waldšteina*, potom 6. července t. r. hejtmanovi konfiskovaného panství Slavkova a 21. srpna t. r. *Juliovi Jindřichovi vévodovi saskému*, držiteli konfiskovaného panství Ostrova. (R. 109/1.)

I na některých *statcích komorních a duchovních zůstávali tajně praedikanti*; protož 20. prosince r. 1624. nařízeno bylo

od knížete z Lichtenšteina měšťanům král. města *Knína Hor Zlatých* jakož i poddaným ve vsi *Županovicích*, k špitálu křižovnickému u sv. Ducha pod mostem v Starém městě pražském náležející, aby tam praedikanty podtají nepřechovávali. (R. 109/12.)

Když pak přes všechny zákazy vytčené kněží nekatoličtí zde onde v zemi se zdržovali, ano i někteří z praedikantů ze země vyšlých opět se navraceli, tajně kázali a lidu posluhovali, poručeno bylo podle cíś. listu ze dne 4. dubna r. 1625. od král. místodržícího všem hejtmanům krajským, aby takoví praedikanti byli zjímáni a vězením opatřeni. Tak dle zprávy hejtmana krajského Otty z Opperstorfu, 20. dubna r. 1625. král. místodržitelství podané, zatčení byli v městě Bydžově tři praedikanti (z nichž jeden v domě p. Oldřicha Sadkovského se zdržoval), protože nočním časem jak v lesích tak v stodolách náboženství své provozovali. (R. 109/2.) Konečně cíś. reskriptem ze dne 4. února r. 1626. král. místodržitelství nařízeno bylo, aby praedikanti v zemi postižení budoucně do Rabu k obecní práci byli posláni; ale tento rozkaz cíś. resolucí ze dne 21. července r. 1626. byl zrušen, a od král. místodržícího 16. října r. 1626. hejtmanům kraje Kouřimského, Rakovnického, Podbrdského a jiných opět nařízeno, aby všechny praedikanty zjímali a náležitě zjištěné na radnici Starého města pražského dodali. (R. 109/1.) Tože poručeno bylo před tím 8. dubna r. 1626. od král. místodržícího panu *Janovi Rudolfovi Trčkoví*, na jehož statecích učitelé a praedikanti nekatoličtí proti cíś. záповědi ještě se zdržovali a na minulý hod velikonoční v noci na jedné louce blíže vsi Masojed, v kraji Hradeckém a na statku Trčky ležící, na tisíce lidu ozbrojenému nepořádně posluhovali. (R. 109/31.) — Také *Karel z Žerotína*, věhlasný ochrance Českých bratří, poskytoval útulku až do r. 1626. na panství svém *Brandýse nad Orlicí* více než 40 kněžím bratrským a evangelickým, z Čech a Moravy vypověděným, mezi nimiž byl i poslední biskup Českých bratří, světoznámý *Jan Amos Komenský*, jenž v Brandýse od r. 1622—1625. žil. Mimo to arcibiskupský komisař kraje Hradeckého, Mansitta z Drepanu, stěžoval si ve své zprávě ze dne 26. října r. 1624. a 22. ledna r. 1625., že hrabě *Karel z Žerotína* poručil otevřítí dvěře u kostela v Morašicích, pečeti komisařovou opatřené, a potom do chrámu slavně uvedl nekatolického kazatele.

Pokračování příště

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)